

TÜNDÉR UJJAK

M. M. MUSEUM KÖNYV

a Divat Ujság melléklete

SZERKESZTI
TREITZ PÉTERNÉ

XII. ÉV.

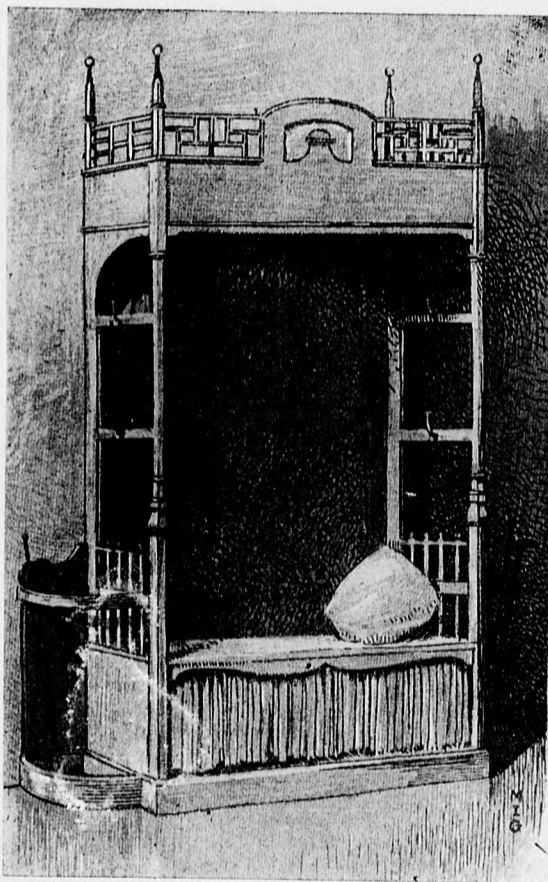
BUDAPEST, 1905. SZEPTEMBER.

3. SZÁM.

Egyszerü eljárás fémtárgyak diszítésére.

Egyik előző évfolyamban közöltem már a fémtárgyak maratással való diszítését. Ennek kiegészítésül most még a következőket mondom el.

Rézre, ónra, acélra vagy vasra lakfestékekkel mintát rajzolunk, a fémlap alját vagy a doboz belsejét bekenjük a festékekkel, hogy a maró folyadék ne bántsa. A lakfesték teljes megszáradása után a tárgyat sósavba vagy salétromsavba mártjuk, a mi feloldja a fémbe nem festett foltjait, a festett ornament pedig domborműképben magasodik ki rajta. A domború mintát vagy az alapot másféle fémmel is bevonhatjuk és ak-

1. sz. Előszoba-szekrény.

kor például rézalapból, melyet meg is feketíthetünk, fehér színű nikkelminta emelkedik ki. Minél hosszabb ideig hat a sav a fémlapra, annál mélyebb gödröt mar ki benne. Hogyha a maratás helyét valami színes anyaggal kitöltjük, az égetett emállal diszített fémtárgyak hatását közelíthetjük meg.

Ilyen eljárással való diszítésre természetesen csak olyan tárgyak alkalmasak, a melyek nincsenek kopásnak kitéve, például képkeretek, albumlapok és sarkok, dobozok vagy egészen kis fémdobozok, kalapcsattok és tűk. Gondos munká-

val igen szép és művészi hatású műtárgyak készíthetők. Az eljárás maga oly egyszerű, hogy azt bárki maga is végezheti. De ha kezünket és ruhánkat az erős sav maró hatásától féltjük, akkor a maratást ügyesebb bádoggal vagy még inkább rézművessel is elvégeztethetjük. Ezek a mesterek munkájuk közben használják a sósavat avagy salétromsavat, így a maratást utasítás szerint könnyen elkészítik.

Maga az eljárás a következő: A diszítésre szánt fémlapnak legalább két milliméter vastagnak kell lennie s erre legalkalmasabb anyag a vörösvagy sárgaréz, esetleg ezüstlap. Az ékszerész vagy egy ügyesebb rézműves is kivágja vagy elkészíti a diszítésre szánt tárgyat, például a képkeretet vagy az albumlapot és sarkokat, azokat lecsiszolja, esetleg a maratásra zsirtalanítva, megtisztítva szállítja.

A lapot először egészen bevonjuk aszfaltlakkal, azután rámásoljuk a mintát fehér másoló papírossal és kötőtűvel. A foltokat és rovátkákat, amelyeket ki akarunk maratni, árral vagy vésővel kivakarjuk, azaz letisztítjuk rólu a lakkot. Ezt a műveletet nagyon pontosan kell végeznünk, a lakkot addig kell vakarni, míg a fém felülete az egész folton, vagy az egész vonalon hibátlanul tisztán látszik, mert ellenkező esetben, a hol egy kis lakk maradt, ott a maratás után nem lesz szép a rajz. A foltok letisztítása után betesszük a fémtárgyat egy edénybe s ráöntjük a savat. Az edény üvegből, fából vagy porcellánból legyen, mert a vasedényt megmarja a sav, tehát az nem használható. Ha azonban csak egyes foltokat akarunk kimaradni, akkor a savat egy kis üveg- vagy fapálcá segítségével rácepegtetjük a kimarandó foltokra s nem kell az egész tárgyat savba mártani. (A sav égeti és sárgára festi a bőrt, lyukat éget a ruhában, tehát nagyon vigyázzunk használata közben.)

Negyedórai vagy husz pernyi maratás után már elég mély barázdát vagy gödröt mart ki a sav s most

már lemossuk, oly módon, hogy az egész tárgyat vízzel leöntjük vagy a savból kivéve, vizes dézsába tesszük, leszárítjuk s végre benzinnel vagy terpetinszeszszel lemossuk a lakkot.

Ezután következik a tulajdonképpeni diszítése a tárgynak.

A minta minősége szerint kitöltjük a barázdát vagy gödröt színes pecsétviaszszal. Előzőleg megmelegítjük a száraz fémlapot vagy tárgyat szesz-

lápán s a pecsétviaszdarabokat a kimart mélyedésekbe vagy barázdákba helyezük s gyengén utána melegítjük, hogy a viasz beolvadjon. Természetesen ügyelni kell arra, hogy a viasz ki ne folyjon a mélyedés határán túl, hanem csak a kimart mélyedésben maradjon. Ezután melegített tüvel kell

a pecsétviasz-csomócskákat formálni, kerekre, hegyesebbre, a hogy a rajz vagy izlésünk kívánja. Ha jó keményre megszáradt a viasz, akkor finom esiszolóköpporral és üvegpapírral megdörzsöljük a magaslatoakat, miáltal simák lesznek, flannelal kifényesítjük és végül lakkal bevonjuk. Így egészen drágakő hatása van a színes pecsétviasznak.

A diszítő eljárásához következő anyagokat kell beszereznünk: két darab véső vagy ár, (egy gömbölyű és egy hegyes), aszfaltlak, színes pecsétviasz (kék, piros, fekete, fehér, stb.), salétromsav, más néven választóvíz.

2. sz. Csésze és tányér.

A limogesi email-festésről.

A legértékesebb és megfizethetetlen iparművészeti kincsek közé számíthatjuk a valódi limogesi emailokat; a mely tárgyra egészen biztosan rá lehet mondani, hogy valódi, az mesés pénzösszeget ér. (Csak nemrégén Párisban a Spitzer-gyűjteményből keltek el roppant drágán ilyen darabok.)

Közönséges halandók számára lehetetlenség ilyen gyöngyöt a kisművészetnek megszerezni, de az iparművész előtt semmi sem lehetetlen. Az képes ügyes

utánzatok által több hasonló műremeket előállítani, anélkül hogy nagy összegeket dobna ki értük. De mielőtt ennek technikáját ismertetőnk, foglalkozunk a valódi limogesi emailokkal.

A XVI-dik század második felében Limogesban (Franciaország) neves művészek készítettek emailmunkákat, a mely abban különbözött a rendes rekeszes emailtól, hogy nem a kis árkokkába és mélyedésekbe olvasztották bele a festéket, hanem közvetlenül a fémre festették. Az alap fekete emailból volt és erre festettek fehérrel és mielőtt összeolvasztották volna, vagyis mielőtt megszáradt, megárnyalták, a mi által kellemes, változatos szürke tónusok (grisaille) keletkeztek. Ezek fölül később áttetsző (lazur) színekkel festettek még, a mi különös lágytárgyat adott a többi színeknek.

A limogesi emailok ismerető jele a gondos, finom kidolgozás és a husszínű tónusok, melyek vörhenyesbe mennek át és a kevés aranyozás. Már a munka természeténél fogva, alkalmazása csak apróbb tárgyakra való. Kisebbszekerénybetétek, ékszerdobozok, tálcák, bonbonierek stb. készültek ezzel a diszitással.

A festéstárgyat többnyire régi acélmetszetelekről, történelmi jelenetekből vagy gazdag ág- és virágdiszitményekről vették. Leginkább bibliai képek, sok-sok alakkal, vagy az ugynevezett groteszkek szolgálták diszitási tárggyul.

A ki olvasóink közül közelebről meg akar ismerkedni a limogesi emailal, annak bő alkalma nyílik erre a muzeumokban ezek tanulmányozása által. A mi szük terünk nem engedi, hogy ezt bővebben ismertessük. A mi céljainkra a fent elmondottak elég tájékozást nyújtanak, mert mi nem akarunk valódi emailt előállítani, ahhoz kemence, körülményes beégetés, drága festékek, fémlapok stb. kellenek; nekünk megfelel egy bádoglalap, aszfaltlakk, fehér, fekete, vörös emailfesték, néhány jó hegyes ecset, — ez minden, a mire szükseágünk van. Ha valamilyen alakot akarunk a pléh- vagy bádoglalapnak adni, azt bádogossal könnyen elkészíthetjük; kis tányérkák, dobozok stb. hamar elkészülnek.

Egy paravánt láttam ilyen imitált emailmedaillonokkal diszitve úgy, hogy négy-négy kicsi kerek alak volt a felső szélén, az alsó rész pedig

ráncozott zöld liberty-selyemből volt. A nagy Napoleon életéből vett jelenetek diszitették a tizenkét kis kerek lapot és megfelelő empir-stilusban tartott rámba foglalták az egészet.

A munka következőképp készül. A lapot teljesen egyenletesen bekenjük aszfaltlakkal; de se pornak nem szabad hozzá érni, se hólyagos ne legyen. Legjobb széles lapos ecsettel végezni az alap festését. Egészen kicsiny tárgyaknál legcélszerűbb azonban ráönteni a lapra a fekete lakkot, melyet, hogy egyenletesen elosztódjék, úgy kell mozgatnunk, mint a palacsintasütőben a tésztát. Ha azonban még sem lenne egészen sima, nem szabad ecsettel piszkálni, inkább töröljük le ronggyal és kissé higabbra véve a lakkot, öntsük újra le.

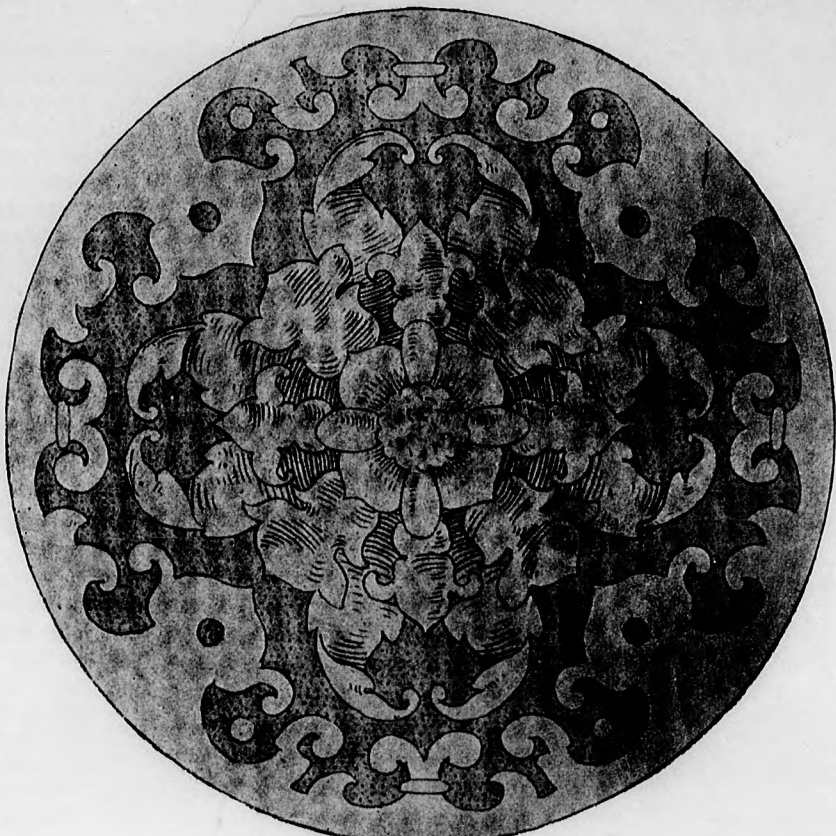
Ha ilyen módon teljesen kifogástalan felületet nyertünk és tökéletesen megszáradt, akkor kezdődik a tulajdonképpeni művészi munka. A rajzot úgy viszik át, hogy vékony papírra rajzoljuk — csak a fővonalakat — és akkor finom tűvel az alapra átnyomjuk. A nyomás folytán a fényes lapon a vonalak fénytelenül látszanak. Hogy azonban festés közben a körvonalak ne szenvedjenek, hegyes finom ecsetet hígított fehér emailfestékbe mártunk és azt utána húzzuk.

Ezek után kezdhethetjük a tulajdonképpeni

festést. Minél gondosabban készítettük el a rajzot, annál könnyebb lesz a későbbi munka. Legelőször világoszürke keverékkel festünk be mindent, az alapot kivéve. Ha a festék nem mindenütt egyenlő, az az egésznek csak előnyére fog válni, mert a domborubb és mélyebb részeket jól föl lehet használni árnyékolásra. A tulajdonképpeni árnyalást fekete vonalakkal érjük el és egyes pontokon fehér festék fölrakásával. Az egésznek tollrajzszerű benyomást kell tenni, a mit a fekete vonalak a fehér fénypontok, a két-három középszürke árnyékok által könnyen elérhetünk.

Erre az első festésre nagy gondot kell fordítanunk, mert a művészi hatást ez a szürkébe festett alap adja meg. Lazurozni hígított terpentines festékkel nem tanácsos, mert ez az aszfaltreget is megrongálhatja és az egész rajzunk összekevert zür-zavar lesz.

Ha kicsi finom képet készítünk, nagyítóüveg alatt dolgozhatjuk, de bárhogyan készül is a rajz, a fő a finom, hegyes, ruganyos ecset. Az esetleg kemény-

3. sz. Disztányer

vonala és hatása képet úgy lágyíthatjuk meg, ha néhány pillanatig láng fölé tartjuk a tárgyat. Ezt ismételve és utána festve, a valódihoz igen hasonló festményt kaphatunk.

A husszínket az előbbinek teljes megszáradása után kell csak nagyon higitott vörös emállal átfesteni világosan skevessé, mert különben a vastag festék durván hat.

Helyes dobozt készítettek ilyen munkával egy iparművészeti műhelyben szivartartó dobozból, a melyet bádoglepokba burkol-tak. A négy lábat négyyszögű kővekből ragasztották rá, a tetejére pedig színes kép került és ilyen módon diszes és értékesnek látszó szivartartó lett a fadobozból.

4. sz. Buzogány-liliom

Jégvirág-utánszat üvegen.

A mikor már mindent elfed a hó, a virágok megdermedve alusszák téli álmukat, a természet gondoskodik, hogy valamivel kárpótoljon bennünket értük és ezt a jégvirággal teszi. Téli időben van alkalmunk ezeket az ablakokon tanulmányozni. Hány-szor bámuljuk ezeknek fantasztikus szép alakjait; ezer változatosságukkal önkényte-lenül azt juttatják eszünkbe, bár meg-örökíthetnők valamely módon.

Angliában régóta készítik a jégvirágos, az ugynevezett katedrál-üveget, a mely több színben készül, gyönyörű hatású, de igen drága. Ehhez hasonló eljárással akarjuk megismertetni t olvasóinkat.

Az üveget homályossá tehetjük több-féle módon, különféle sók oldata más-más mintát varázsol az ablakra, ha az üveg-lapon kikristályosodnak. Így pl. egyiknek behatása alatt brüsszeli csipkére emlékeztető minta jelenik meg, a másikéra pedig faágakhoz hasonló.

A különféle sók közül legszebb alaku kristályok formálódnak a kén-savas magnézia, kén-savas cink olda-taiból. A drogeriában vásárolunk 50-100 grm. sót s feloldjuk egy kis borospohárnyi meleg vízben. Hozzá-öntünk annyi forró vízben feloldott dextrint, míg a sóoldat glicerinszerű sűrűségévé válik. Most azután a keveréket egy nagyon sűrűszövetű dupla vászon- vagy szűrőpi-ron (fehér itatóspapíros is jó) átszűrjük. A szűrés meglehetősen lassan megy, egy kis türelem kell hozzá, de ezt nem szabad elmulasztani, mert a sóban és a dextrinben szemét van, a mely az üveglapon meg-maradna s a kristályokat elrontaná.

Az üveglapot, a melyet diszíteni ka-runk, előbb hamu- vagy szódaluggal jól lemossuk (szappan nem jó, mert zsíros lesz az üveg tőle) s egy száraz vászondarabbal ledörzsöljük.

Ezután az üveglapot vízszintesen leköt-tjük s a dextrines sóoldatot egy nagy ecsettel rákenjük vagy ráöntjük, a lap egyik szélét, a mely a tárgyban vagy buror-ban a felső széle lesz, fölemeljük egy as-ujjnyira az asztal fölé, hogy a fölöszűrés oldat lefolyhasson. Az oldatnak lassan be kell száradni az üvegen, száradás közben az üveglapot nem szabad bántani, különben elromlanak a kialakuló kristályok, vagy s a mesterséges jégvirágok.

Miután a sóoldat teljesen beszáradt, a kivált kristályok is teljesen szárazak, 6-12 óra múlva, — de jobb 24 óráig

nyen munká-
ben szar-
kba burkol-
ú köveből
szines kép
értékének
zból.

vegen.

fed a hó, a
éli álmukat,
y valamivel
s ezt a jég-
alkalmunk
ozni. Hány-
ztikus szép
l önkényte-
bár meg-

a jégvirágos,
a mely több
su, de igen
sal akarjuk

metjük több-
ata más-más
a az üreg-
ol. egyiknek
re emlékez-
kára pedig

szebb alaku
as magnézia,
drogériában
s felőnk
ben. Hozzá-
ott dextrint,
sűrűségévé
egy nagyon
y szűrőpi-
ítszűrjű. A
gy, egy kis
nem szabad
a dextrin
lapon meg-
taná.

iszíteni a
daluggal jól
t zsíros esz
zondaral

ntesen léte-
egy nagy
jük, a lap
vagy buror-
ik egy kis
a főlölekes
k lassan be
dás közben
i, különben
ok, vagy s a

a beszárít,
n szárazak,
b 24 óráig

száradni hagyni, — bekenjük az egész lapot
hig fehérgyűrűi sellak-oldattal. A lakkozást
két-háromszor kell ismétlni, mikor már az
előző lakkréteg teljesen megszáradt.

A jégkristályos üveglapokat úgy kell
alkalmazni, hogy a kristályok lefelé, a tiszta
üveglap pedig kifelé álljon, mert bár a lakk-
réteg megóvja a kristályokat a kopástól,
mégis a sok törülgetés által szenved a
kristályos diszítés.

Bóriumklóríd brüsszeli csipkére emlé-
keztető mintákban kristályosodik, kénsavas
cink faágas, vasgálic vagy zöldgálic pedig
structollesokor utánzatu minta szerint kris-
tályosodik ki.

Ezek az eljárásokon kívül vannak
még mások is, például a bevetés módja,
a mikor nemcsak a felületen képződnek
ezek a kristályok, hanem magát az üveget
támadják meg és ezzel együtt alakul a
minta; de miután ez a diszítési mód veszé-
lyes, azért nem ajánlható egyeseknek min-
den előkészület nélkül hozzáfogni, inkább
csak laboratóriumi berendezéssel készíthető.

Különbőféle célokra használhatjuk ezt a
diszített üveget, így faliszekrényké vagy
könyveszekrények betéteire vagy ajtóira,
ékszerdobozok tetejére vagy fényképtartó-
nak. Kisebb paravantok is szépek ilyen
üvegekből, különösen kandalló előtt, a hol
a tűz fénye sajátos tört sugarakban lát-
szik át a jégvirágokon.

Uj iparművészeti tanműhely.

Rendkívüli érdekes és hasznos ipar-
művészeti munkát tanít Kriesch Aladár
neves festőművészünk, a halhatatlan Lotz
mester legkiválóbb tanítványa, egy e célra
külön berendezett műteremben: a szőnyeg-
szövést. A műhely vezetője Kiss Valéria
urhölgy, a ki beutazta Ázsiát és ott a hely-
színen tanulta meg a fonálfestést is, ahogy
ott a parasztasszonyok a maguk ruháit fest-
tik, diszítik. Mivelhogy nemcsak a szövést
készítik a műhelyben, hanem a hozzávaló
anyagot, a sokféle szines szálát is házilag
állítják elő.

A nagy munkabíró ember és a magya-
ros művészetben kiváló művész Kriesch
tervei és utasításai szerint készítik a külön-
féle szövött munkákat és ezzel nemcsak új
műipari ágat, de új keresetforrást is léte-
sítettek.

Nagyon csekély állami támogatással
indult meg az egész, de annál több lelke-
sedéssel, önbizalommal, amihez azt kíván-
juk, hogy szerencse és teljes siker koronázza!

Amint halljuk, máris számos tanuló
jelentkezett, a kiknek nyolcheti próbaidő
után fizetés is jár, sőt később nyugdíjra
is van kilátásuk.

Érdeklődőknek szívesen ad a *Divat*
Ujság szerkesztősége fölvilágosítást, vagy
maga a festőművész, Kriesch Aladár.

5. sz. Virág-ág.

A munkák leírása.

A minták átrajzolása.

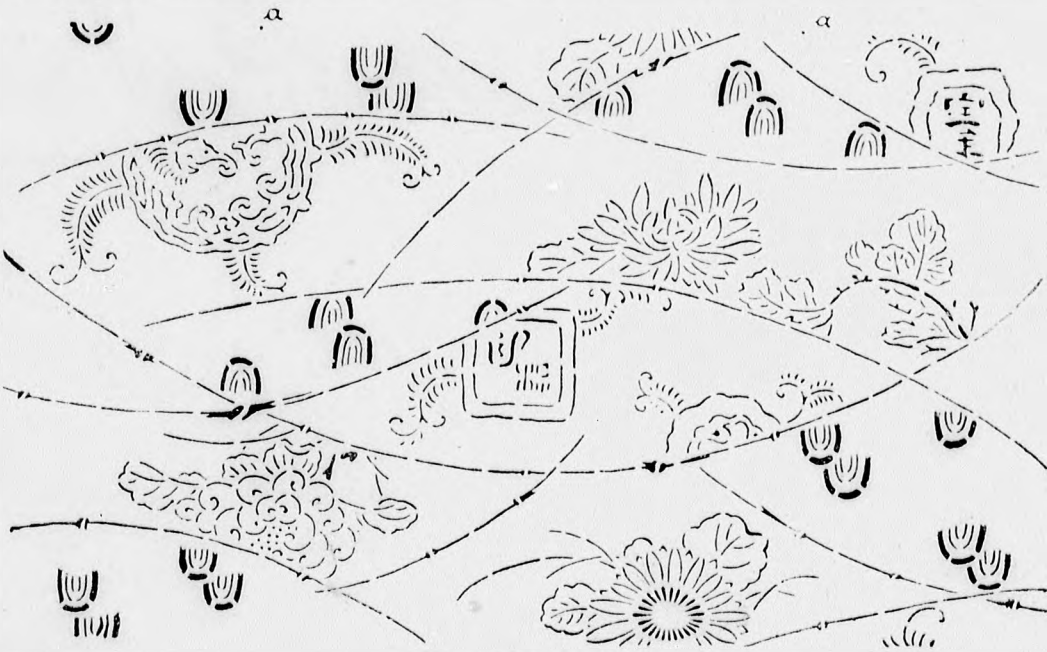
A kik nem gyakorlottak a szabadkézi rajzban, azoknak hozzuk az átrajzoláshoz szükséges utasításokat is. A mintáknak átrajzolása a festendő anyagra különböző. Mindig attól függ, mire akarjuk átvenni.

porba mártott vattával többszörösen átkeféljük és ezután konturfeketével az ismert módon kirajzoljuk. Ez az átszurkált rajz eljárása a bársony festéshez is használható, világos bársonyra grafitporral, sötétre krétaporral dörzsölünk át. Selyemre, fára pedig leg-

6. sz. Sablon-minta.

kat is. A mintáknak átrajzolása a festendő anyagra különböző. Mindig attól függ, mire akarjuk átvenni. célszerűbb előbb egészen áttetsző kopirpapírra vagy vászonra átrajzolni a mintát és akkor a vászon alá

7. sz. Sablon-minta.

Porcellánon, majolikán akkor legszebb a rajz, ha ónpapíron szurjuk át a mintát finom tűvel. Miután pontosan ráigazítottuk a simulékony staniolt, grafit-

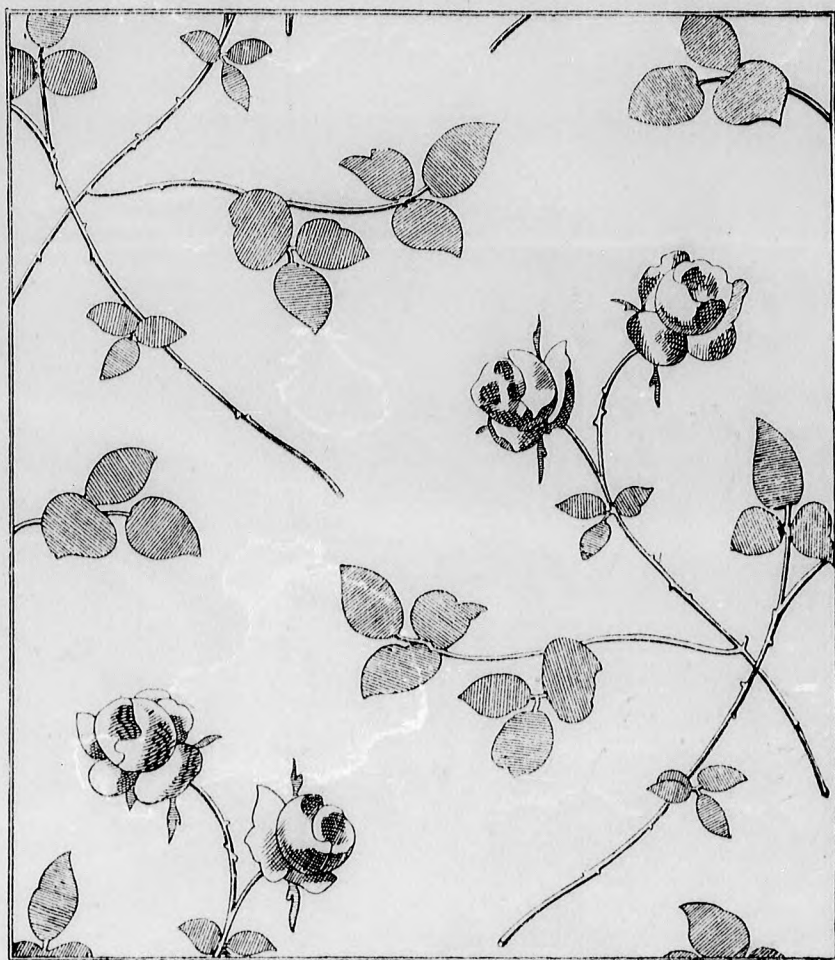
fekete (fehérhátú) grafitpapírt téve kötőtűvel, finomra hegyezett írónnal vagy rajztűvel átnyomni. Sötét selymekhez fehér grafitpapírt veszünk. Végül megemlítjük

a gör., krepdösin, faille de ecosse, egyáltalán az átetsző szövetekre való rajzolást, mely a legkönnyebb, mert csak ráfektetjük a szövetet a rajzra és finom vonásokkal utána húzzuk. Ez utóbbiaknál különösen ügyeljünk a rajzra, mert a megtörtént hibákat nehéz kijavítani.

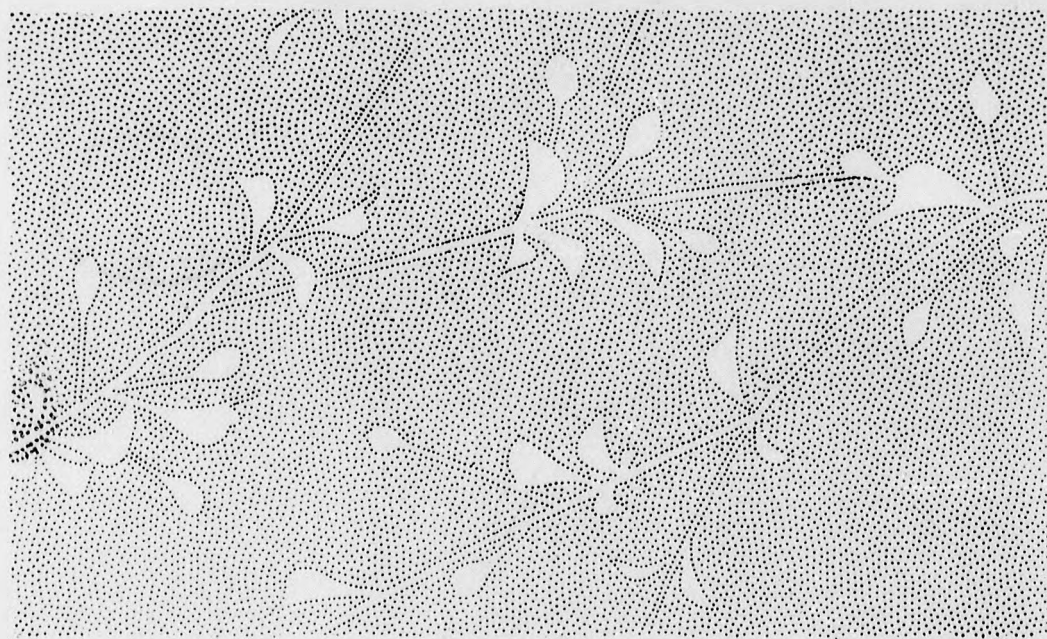
1. sz. **Előszoba - szekrény.** A kinek van helye vagy alkalmas sarka az előszobájában: biztosan megcsináltatja ezt a ropant ügyes szekrényt.

2. sz. **Disztányér.** Bőrvágómunka. A minő egyszerűnek látszik, épp oly szép is. Óvatosan kell kezelni, nehogy beleszaladjon a kontur-vonalakba.

3. sz. **Csésze és tányér.** Porcellán-festés vagy égetés. Kedves mintájú munka, a melynek a megteremtése csakugyan dicsőségére válik készítőjének.

8. sz. Sablon-minta.

9. sz. Sablon minta

4. sz. **Buzogány-liliom.** Festésre alkalmas.

5. és 10. sz. **Virágág.** Mind a kettő festésre alkalmas.

6., 7., 8. és 9. sz. **Sablonminta.** Magyarázatát a szöveg között adjuk.

Művészi hir.

Iparművészeti telep Gödöllőn. Gödöllőn a hazai iparcikkek művészi előállítása céljából, iskolai rendszerrel, állandó üzemre berendezett munkatelep nyílt meg. A legnehezebb női kézimunkákat és a legegyszerűbbeket fogják tanítani. Minden egyén olyan munkát kap, a milyenre kipróbált képessége alkalmas. A tanulási idő két

hónap. Ezután mindenkinek a fizetése szerint adnak munkát. Eddig harminchét tanítvány jelentkezett. A munkatelep művezetője *Kriesch* Aladár festőművész.

10. sz. Virág-ág.